

Strasbūrā, 11.6.2013
COM(2013) 401 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

**“Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības
jomā”**

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

“Virzība uz horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā”

1. IEVADS

1.1. Šā paziņojuma mērķi

Sarežģītā ekonomikas situācijā stabila tiesiskā vide un efektīva tiesu sistēma var izšķirīgi veicināt sasniegt Eiropas Savienības mērķi panākt konkurētspējīgu izaugsmi. Nozīmīgākais ES politikas mērķis ir saglabāt konkurētspēju globālā līmenī un nodrošināt atvērtu un funkcionējošu vienoto tirgu, kā uzsvērts stratēģijā “Eiropa 2020” un Vienotā tirgus aktā. Saistībā ar šo ļoti nozīmīgi ir tādi aspekti kā tiesiskā noteiktība un uzticama tiesiskā vide.

ES tieslietu politikas mērķis ir attīstīt reālu brīvības, drošības un tiesiskuma telpu iedzīvotāju un uzņēmumu interesēs¹. Gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem būtu jābūt iespējai saņemt efektīvu tiesisko aizsardzību, īpaši pārobežu lietās un lietās, kad ir pārkāptas to Eiropas Savienības tiesību aktos noteiktās tiesības. Šim nolūkam var būt nepieciešami procesuālie risinājumi, pamatojoties uz ES tiesību aktiem. Procesuālo normu jomā līdz šim paveiktā darba rezultātā ir izstrādāti vairāki risinājumi efektīvas tiesiskās aizsardzības veicināšanai: Eiropas procedūra maza apmēra prasībām² ir vienkāršota un no izmaksu viedokļa efektīva Eiropas līmeņa civiltiesiskā procedūra, kas atvieglo patērētāju prasības saistībā ar pārobežu tirdzniecību. Eiropas maksājuma rīkojuma procedūra³ veicina pārobežu parādu ātru atgūšanu, palīdzot uzņēmumiem pārvaldīt savus prasījumus. Direktīva par mediācijas aspektiem⁴, kura ir piemērojama visiem pārobežu civilstrīdiem, veicina strīdu alternatīvu izšķiršanu, kas ietaupa izmaksas un ieguldīto darbu un samazina pārobežu tiesvedībai nepieciešamo laiku. Patērētāju politikas jomā⁵ nesen pieņemtā direktīva par patērētāju strīdu alternatīvu izšķiršanu⁶ līdz ar regulu par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē⁷ ir nākamais solis un

¹ Skatīt Komisijas paziņojumu “Stokholmas programmas īstenošanas rīcības plāns” COM(2010) 171, 20.4.2010. Skatīt dokumentu “Stokholmas programma – atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā”, ko Eiropadome pieņēma 9.12.2009., OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

² Regula (EK) Nr. 861/2007, ar ko izveido Eiropas procedūru maza apmēra prasībām, OV L 199, 31.7.2007.

³ Regula (EK) Nr. 1896/2006, ar ko izveido Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru, OV L 399, 30.12.2006.

⁴ Direktīva 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās, OV L 136, 24.5.2008.

⁵ Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “ES patērētāju politikas stratēģija 2007.–2013. gadam: Patērētāju tiesību nodrošināšana, labklājības uzlabošana, efektīva aizsardzība”, COM(2007) 99 galīgā redakcija, {SEC(2007) 321}, {SEC(2007) 322}, {SEC(2007) 323}, 13.3.2007., un Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas Patērētāju tiesību aizsardzības programma palāvības un izaugsmes veicināšanai”, COM(2012) 225 final, {SWD(2012) 132 final}, 22.5.2012.

⁶ P7_TA(2013)0066 Alternatīva patērētāju strīdu izšķiršana, Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komiteja, PE487.749, Eiropas Parlamenta 2013. gada 12. marta normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par alternatīvu strīdu izšķiršanu un grozījumiem Regulā (EK) Nr. 2006/2004 un Direktīvā 2009/22/EK (Direktīva par patērētāju ADR) (COM(2011) 0793 – C7-0454/2011– 2011/0373(COD)).

⁷ P7_TA(2013)0065 Patērētāju strīdu izšķiršana tiešsaistē, Iekšējā tirgus un patērētāju aizsardzības komiteja, PE487.752, Eiropas Parlamenta 2013. gada 12. marta normatīvā rezolūcija par priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē (Regula par patērētāju

nosaka, ka dalībvalstīm jānodrošina, ka līgumstrīdus starp patērētāju un tirgotāju, kas radušies saistībā ar preču pārdošanu vai pakalpojumu sniegšanu, var iesniegt strīdu alternatīvas izšķiršanas struktūrai.

Minētie tiesību instrumenti kopā ar citiem instrumentiem, kuri veido Eiropas Savienības *acquis* tieslietu un patērētāju tiesību aizsardzības jomā, ir atbilde uz ļoti konkrētām un labi formulētām iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzībām. Saskaņā ar subsidiaritātes principu tie ļauj izmantot arī valstu tiesiskos risinājumus un tiesiskās aizsardzības sistēmas.

Kolektīvā tiesiskā aizsardzība ir viens no mehānismiem, kuru ES iestādes analizē jau vairākus gadus, pamatojoties uz dažu dalībvalstu gūto pieredzi par mehānisma spēju veicināt attīstību tieslietu jomā Eiropā, lai nodrošinātu patērētāju tiesību aizsardzību augstā līmenī un vispārīgi uzlabotu ES tiesību aktu, tostarp ES konkurences noteikumu, īstenošanu, vienlaikus veicinot ekonomikas izaugsmi un nodrošinot tiesu iestāžu labāku pieejamību. Laikposmā no 2010. gada līdz 2012. gadam Komisija turpināja un padziļināja šo analīzi, lai sniegtu atbildes uz šādiem trim pamatjautājumiem:

- 1) kāda problēma vēl nav pietiekamā mērā atrisināta, izmantojot pastāvošos instrumentus,
- 2) vai noteikts tiesiskais mehānisms, piemēram, varbūtējs Eiropas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānisms, varētu atrisināt šo problēmu,
- 3) kā šāds mehānisms būtu savietojams ar LESD 67. panta 1. punkta prasībām, proti, veidojot brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, Savienībai jāievēro dalībvalstu dažādās tiesību sistēmas un tradīcijas, jo īpaši jomās (piemēram, procesuālās normas), kuras ir labi izstrādātas valstu līmenī, bet ir jaunas ES.

Komisija uzskata, ka ikvienam tiesiskās aizsardzības pasākumam jābūt atbilstīgam un efektīvam un ar līdzsvarotiem risinājumiem jāatbalsta izaugsme Eiropā, vienlaikus nodrošinot tiesu iestāžu efektīvu pieejamību. Tādēļ šādi pasākumi nedrīkst būt saistīti ar ļaunprātīgu tiesāšanos vai kaitēt atbildētājiem neatkarīgi no tiesvedības iznākuma. Šāda negatīva ietekme ir vērojama jo īpaši ASV kolektīvo prasību sistēmā. Tādējādi Eiropas pieejā kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai jācenšas novērst šādu negatīvu ietekmi un jāizstrādā atbilstīgi drošības pasākumi.

Komisija 2011. gadā organizēja horizontālu sabiedrisko apspriešanu “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai”. Cita starpā tās mērķis bija noteikt kopējus tiesību principus kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā un noteikt, kā šie principi varētu atbilst ES tiesību sistēmai un 27 ES dalībvalstu tiesību sistēmām. Apspriešanas laikā uzmanība tika pievērsta arī jomām, kurās dažādas kolektīvās tiesiskās aizsardzības formas varētu sekmēt ES tiesību aktu labāku īstenošanu vai aizsargāt ES iedzīvotāju un uzņēmumu intereses.

Eiropas Parlaments pieņēma lēmumu sniegt ieguldījumu Eiropas līmeņa diskusijās, pieņemot rezolūciju, kuras pamatā ir plašs pašiniciatīvas ziņojums par kolektīvo tiesisko aizsardzību⁸.

Šajā paziņojumā sniegti galvenie viedokļi, kuri tika pausti sabiedriskās apspriešanas laikā, un norādīta Komisijas nostāja dažos svarīgākajos jautājumos saistībā ar kolektīvo tiesisko aizsardzību. Paziņojumam pievienots Komisijas ieteikums, kurā visām Eiropas Savienības dalībvalstīm ieteikts nodrošināt valsts līmeņa kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmas, kuru pamatā ir vairāki kopēji Eiropas principi. Tā kā ieteikumā tiek atbalstīta horizontāla pieeja, tā

ODR) (COM(2011) 0794 – C7-0453/2011– 2011/0374(COD)) (Parastā likumdošanas procedūra: pirmais lasījums).

⁸ Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūcija “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai”.

saturs ir piemērojams arī konkurences tiesību jomā, saistībā ar kuru direktīvas priekšlikumā par atsevišķiem noteikumiem, kuri valstu tiesībās reglamentē zaudējumu atlīdzināšanas prasības par dalībvalstu un Eiropas Savienības konkurences tiesību pārkāpumiem⁹, ir iekļauti īpaši noteikumi, kuru nepieciešamību pamato konkurences tiesību īpatnības. Ieteikumā visas dalībvalstis aicinātas ievērot tajā ierosinātos principus, savukārt ierosinātā direktīva ļauj dalībvalstīm lemt, vai paredzēt kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasības konkurences tiesību privātās īstenošanas kontekstā¹⁰.

1.2. Kas ir kolektīvā tiesiskā aizsardzība?

Kolektīvā tiesiskā aizsardzība ir procesuāls mehānisms, ar kuru procesuālās ekonomijas un/vai īstenošanas efektivitātes apsvērumu dēļ vairākus līdzīgus juridiskos prasījumus var apvienot vienā tiesas prasībā. Kolektīvā tiesiskā aizsardzība veicina tiesu iestāžu pieejamību īpaši gadījumos, kad atsevišķai personai nodarītais zaudējums ir tik mazs, ka iespējamais prasītājs neuzskata šo summu par atsevišķas prasības vērtu. Šis mehānisms arī stiprina iespējamo prasītāju ietekmi un veicina efektīvu tiesas spriešanu, novēršot vairākas procedūras saistībā ar prasījumiem, kuri ir saistīti ar vienu un to pašu tiesību aktu pārkāpumu.

Atkarībā no prasījuma veida kolektīvā tiesiskā aizsardzība var izpausties kā *aizlieguma* līdzekļi, ja tādējādi cenšas panākt nelikumīgas prakses izbeigšanu, vai *atlīdzināšanas* līdzekļi, ja mērķis ir saņemt atlīdzību par nodarīto kaitējumu. Šis paziņojums un tam pievienotais Komisijas ieteikums attiecas uz abām kolektīvās tiesiskās aizsardzības formām, neiejaucoties tādu aizlieguma līdzekļu izmantošanā, kuri jau pastāv dalībvalstīs saskaņā ar ES tiesību aktiem.

Ir svarīgi paturēt prātā, ka prasības, kas ir vērstas uz aizliegumu vai zaudējumu atlīdzināšanu saistībā ar dažādu tiesību iespējamiem pārkāpumiem vai nelikumīgas prakses izbeigšanu, ir civilstrīdi starp divām privātpersonām¹¹, tostarp gadījumos, kad viena puse ir “kolektīvs”, t. i., prasītāju grupa. Tiesību pārkāpums un no tā izrietošs aizliegums vai atlīdzība par kaitējumu tiek noteikti tikai tad, kad tiesa pieņem nolēmumu¹² attiecīgajā lietā¹³. Atbilstoši tiesiskuma principam attiecībā uz atbildētāju civillietā neuzskata, ka tas ir rīkojies neatbilstoši vai pārkāpis tiesības, kamēr tiesa nav pieņēmusi šādu lēmumu¹⁴.

1.3. Situācija Eiropas Savienībā kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā

Saskaņā ar ES tiesību aktiem un ES ratificētiem starptautiskiem nolīgumiem dalībvalstīm noteiktās jomās ir jānodrošina kolektīvi *aizlieguma* līdzekļi. Patērētāju tiesību aktu jomā, pateicoties direktīvai par aizliegumiem¹⁵, kvalificētas patērētāju tiesību aizsardzības iestādes un patērētāju organizācijas ir pilnvarotas celt prasību tiesā vai valsts iestādēs visās

⁹ [Pievienot atsauci COM(2013) XXX, kad tā ir zināma]

¹⁰ No Komisijas viedokļa horizontālais ieteikums un uz nozari vērstā direktīva veido “paketi”, kura kopumā atspoguļo Komisijas apzināti izvēlēto līdzsvarotu pieeju. Kaut gan saskaņā ar Līgumiem abu pasākumu pieņemšanas procedūras atšķiras, ievērojamas izmaiņas šajā līdzsvarotajā pieejā liktu Komisijai pārskatīt savus priekšlikumus.

¹¹ Civilstrīdos arī valsts iestāde var būt prasītāja vai atbildētāja, ja tā neīsteno savas valsts pilnvaras, bet rīkojas saskaņā ar civiltiesībām.

¹² Ja vien nav runa par t. s. “secīgu” prasību par zaudējumu atlīdzināšanu, kad kompetentajai valsts iestādei, piemēram, konkurences iestādei, vispirms ir jākonstatē pārkāpums.

¹³ Šā iemesla dēļ nebūtu pareizi izmantot jēdzienus “cietušās personas”, “kaitējums” vai “pārkāpums” saistībā ar privātu kolektīvo prasību, pirms tiesa lēmusi, ka konkrēts likumpārkāpums radījis kaitējumu.

¹⁴ Vācijā tika veikts pētījums, saskaņā ar kuru attiecīgajā laikposmā aptuveni 60 % no (tiesiskā aizlieguma) prasībām, ko cēlušas patērētāju tiesību aizsardzības iestādes vai asociācijas, tika apmierinātas. Šis procents ir liels, jo prasītāji rūpīgi izvēlas lietas. Tomēr 40 % gadījumu tiesa nekonstatēja pārkāpumu vai nelikumīgu darbību. Skatīt *Meller-Hannich: Effektivität kollektiver Rechtshutzinstrumente*, 2010.

¹⁵ Direktīva 2009/22/EK, OV L 110, 1.5.2009., 30. lpp.

dalībvalstīs, lai pieprasītu aizliegt praksi, ar kuru tiek pārkāpti valsts un ES noteikumi par patērētāju tiesību aizsardzību. Vides tiesību aktu jomā saskaņā ar Orhūsas konvenciju dalībvalstīm jānodrošina tiesu iestāžu pieejamība saistībā ar vides standartu pārkāpumiem¹⁶. Tādējādi visas dalībvalstis ir ieviesušas procedūras, saskaņā ar kurām prasītājs, rīkojoties kolektīvi vai kā pārstāvis, var prasīt aizliegt nelikumīgu praksi.

Vairākās dalībvalstīs ir arī ieviestas procedūras saistībā ar *atlīdzināšanas* līdzekļiem, kas līdz šim ir noticis, īstenojot valstu politikai tieslietu jomā. ES mērogā pagaidām nav kolektīvu atlīdzināšanas līdzekļu. Pastāvošie mehānismi, saskaņā ar kuriem atlīdzību var pieprasīt tādu personu grupa, kurām nodarīts kaitējums nelikumīgas uzņēmējdarbības rezultātā, dažādās dalībvalstīs atšķiras¹⁷. Lielākās atšķirības ir saistības ar mehānismu darbības jomu, iespēju pārstāvju organizācijām vai atsevišķām personām būt par prasītājiem, mehānismu pieejamību uzņēmumiem un jo īpaši MVU, prasītāju grupu izveidi (pēc iestāšanās vai izstāšanās principa (*opt-in/opt-out*)), prasības finansēšanu un piešķirtās atlīdzības sadali.

Komisija vairākus gadus ir strādājusi pie Eiropas standartiem atlīdzināšanas kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai konkurences un patērētāju tiesību aktu jomā. 2005. gadā Komisija pieņēma Zaļo grāmatu par prasībām par konkurences noteikumu pārkāpšanu¹⁸ un 2008. gadā tā pieņēma Balto grāmatu¹⁹, izskatot iespēju ieviest kolektīvo tiesisko aizsardzību kā papildinstrumentu privātpersonām ES konkurences noteikumu īstenošanai. 2008. gadā Komisija publicēja arī Zaļo grāmatu par patērētāju kolektīvo tiesisko aizsardzību²⁰.

Ieinteresētās personas ir uzdevušas jautājumu par neatbilstībām starp dažādām Komisijas iniciatīvām kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā, un šis fakts liecina par nepieciešamību nodrošināt konsekventāku sistēmu. Kolektīvā tiesiskā aizsardzība ir procesuāls rīks, kas var būt nozīmīgs ES politikai ne tikai tādās jomās kā konkurence vai patērētāju tiesību aizsardzība. Citi piemēri ir finanšu pakalpojumi, vides aizsardzība, datu aizsardzība²¹ vai nediskriminācija. Tādēļ Komisija uzskata, ka ir nepieciešama lielāka politikas konsekvence un horizontāla pieeja kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai, pamatojoties uz 2011. gada sabiedriskās apspriešanas rezultātiem²².

2. SABIEDRISKĀS APSPRIEŠANAS GALVENIE REZULTĀTI

2.1. Ieinteresēto personu atsauksmes

Komisijas sabiedriskajā apspriešanā par kolektīvo tiesisko aizsardzību bija vērojama liela aktivitāte: 310 atbildes tika saņemtas no ieinteresētajām personām un 300 personu piedalījās atklātajā izskatīšanā 2011. gada 5. aprīlī. Turklāt vairāk nekā 19 000 atbilžu tika saņemtas no

¹⁶ Dalībvalstis šo prasību ir īstenojušas, piešķirot nevalstiskām organizācijām tiesības apstrīdēt tiesā administratīvus lēmumus vides aizsardzības jomā.

¹⁷ Skatīt, piemēram, 2008. gada pētījumu "Eiropas Savienības kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismu efektivitātes un lietderīguma vērtējums", kas tika veikts pēc Komisijas pieprasījuma; pieejams vietnē http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/collective_redress_en.htm#Studies.

¹⁸ COM(2005) 672, 19.12.2005.

¹⁹ COM(2008) 165, 2.4.2008.

²⁰ COM(2008) 794, 27.11.2008.

²¹ Savā priekšlikumā par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti (Vispārīgā datu aizsardzības regula) Komisija ir ierosinājusi pārstāvības kolektīvās tiesiskās aizsardzības formu. Saskaņā ar šādu formu prasību par datu aizsardzības pārkāpumu varētu celt ikviena struktūra, organizācija vai asociācija, kuras mērķis ir datu subjektu tiesību un interešu aizsardzība saistībā ar personas datu aizsardzību, ja šādas struktūras, organizācijas vai asociācijas darbojas viena vai vairāku datu subjektu vārdā (skatīt COM(2012) 11 final, 25.1.2012., 73. panta 2. punkts un 76. pants). Šādos gadījumos prasību ceļ pārstāvētā datu subjekta vārdā, un tā var būt iespējama tikai tiktāl, ciktāl pats datu subjekts būtu pilnvarots celt prasību.

²² COM(2010) 135, 31.3.2010.

iedzīvotājiem sūtījumu veidā²³. Vairuma atbilžu kvalitāte liecināja, ka jautājums izraisījis lielu interesi un ir nozīmīgs. No saņemtajām atbildēm Komisija varēja secināt ieinteresēto personu atšķirīgo nostāju un to, ka kuri jautājumi ir pretrunīgi un kuros ir lielāka vienprātība.

Galvenās viedokļa atšķirības par ieguvumiem, kādi varētu veidoties, ieviešot jaunus kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismus ES tiesību aktu īstenošanai, bija starp iedzīvotājiem/patērētājiem un uzņēmumiem: patērētāji kopumā atbalsta jaunu mehānismu ieviešanu, savukārt uzņēmumi pārsvarā pret to iebilst. Akadēmisko aprindu pārstāvji vispārīgi ir par. Juristu viedoklis dalās, kaut gan skeptiski vai negatīvi noskaņoto juristu skaits ir lielāks nekā to, kuri ir par.

Tās dalībvalstis²⁴, kuras piedalījās apspriešanās, arī puda atšķirīgus viedokļus, sākot no atbalsta saistošiem ES līmeņa noteikumiem par kolektīvo tiesisko aizsardzību līdz izteiktai skepsei.

Dažas dalībvalstis apsvērtu saistošus ES noteikumus tikai noteiktās politikas jomās vai tikai saistībā ar noteiktiem jautājumiem (Dānija – saistībā ar pārrobežu kolektīvo tiesisko aizsardzību, Nīderlande – saistībā ar kolektīvās tiesiskās aizsardzības starptautisko privāttiesību aspektu, Zviedrija – politikas jomās, kurās pastāv saskaņoti materiālo tiesību noteikumi, piemēram, konkurences jomā, AK – konkurences jomā, savukārt Latvija apsvērtu saistošu minimālo prasību kopumu patērētāju aizsardzības un konkurences tiesību jomā pārrobežu lietās).

Vairākās atbildēs, kuras sniedza dažādu kategoriju ieinteresētās personas, tika pausts viedoklis, ka kolektīvā tiesiskā aizsardzība kā privāto tiesību aizsardzības forma parasti būtu nodalāma no valsts iestāžu veiktās īstenošanas, bet ir vajadzīga zināma koordinācija starp publisko un privāto tiesību aizsardzību; faktiski tām vajadzētu vienai otru papildināt. Dažās atbildēs tika norādīts, ka kolektīvā tiesiskā aizsardzība jāizmanto tikai pēc publiskās tiesību aizsardzības, “secīgās” prasībās.

Vairums ieinteresēto personu piekrīt, ka ir vēlams noteikt kopējus principus kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai ES. Tomēr šādiem principiem būtu jāiekļaujas ES tiesību sistēmā un 27 dalībvalstu tiesību sistēmās, un jāņem vērā praktiskā pieredze saistībā ar kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmām, kuras jau darbojas vairākās dalībvalstīs. Daudzas ieinteresētās personas puda viedokli, ka principiem jānodrošina efektīva tiesvedība, jānovērš ļaunprātīgas tiesāšanās draudi, jāveicina strīdu kolektīva risināšana vienošanās ceļā un jānodrošina mehānisms spriedumu pārrobežu izpildei.

Konkrētāk, daudzas ieinteresētās personas piekrīt šādiem kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmas pamatparametriem no efektivitātes un drošības pasākumu viedokļa: kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismam pirmkārt jāspēj efektīvi rast risinājumu liela skaita atsevišķu prasījumu, kuri ir par vienu un to pašu vai kopējiem jautājumiem un attiecas uz vienu iespējamu ES tiesību aktos paredzēto tiesību pārkāpumu. Tam jāspēj nodrošināt tiesiski noteiktus un taisnīgus rezultātus saprātīgā laikā, vienlaikus ievērojot visu iesaistīto personu tiesības. Līdztekus šādā mehānismā būtu jāiestrādā drošības pasākumi pret ļaunprātīgu tiesāšanos, un nedrīkst pieļaut, ka ekonomiski stimuli veicina spekulatīvu prasību celšanu. Izvērtējot konkrētos nepieciešamos elementus efektivitātes un drošības pasākumu nodrošināšanai, sabiedriskā apspriešana apstiprināja to, ka kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismi dalībvalstīs ir ļoti atšķirīgi. Šie mehānismi savstarpēji atšķiras tādējādi, ka tajos paredzēti atšķirīgi pieejamo kolektīvo prasību veidi un atšķirīgas galvenās iezīmes, piemēram,

²³ Gandrīz visas bija viena veida atbildes no Francijas un Vācijas iedzīvotājiem.

²⁴ Sabiedriskajā apspriešanās atbildes sniedza 15 dalībvalstis (AT, BG, CZ, DE, DK, EL, FR, HU, IT, LV, NL, PL, PT, SE, UK).

pieļaujamība, tiesības celt prasību, iestāšanās vai izstāšanās sistēmu izmantojums, tiesneša loma kolektīvās tiesiskās aizsardzības procesā un prasības iespējamo prasītāju informēšanai par kolektīvo prasību. Turklāt katrs kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānisms darbojas plašākā kontekstā, kas ir vispārīgie civiltiesību un procesuālie noteikumi, noteikumi, kuri reglamentē juristu darbību, un citi būtiskie noteikumi, kuri arī atšķiras dažādās dalībvalstīs. Ņemot vērā šīs atšķirības, ieinteresēto personu nostāja, protams, ievērojami atšķiras arī saistībā ar to, vai kādas valsts sistēma kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā vai tās iezīmes varētu būt īpaši ņemamas vērā, formulējot ES standartus par efektivitāti un drošības pasākumiem.

2.2. Sabiedriskās apspriešanas laikā noskaidrotās kolektīvās tiesiskās aizsardzības iespējamās priekšrocības un trūkumi

Daudzas ieinteresētās personas savās atbildēs norādīja, ka pastāv noteiktas kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismu priekšrocības un trūkumi. Šādas iespējamās priekšrocības un trūkumi būtu jāaplūko Eiropas Savienības vērtību un politikas kontekstā, īpaši saskaņā ar Līgumiem un tiesību aktiem. Priekšrocības var panākt un trūkumus var mazināt, ja tiek pienācīgi īstenoti Komisijas ieteikumā noteiktie kopējie principi.

2.2.1. Priekšrocības: tiesu iestāžu pieejamība un labāka tiesību aizsardzība

Saskaņā ar Pamattiesību hartas 47. panta 1. punktu ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību. Tiesību aizsardzības efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem, tostarp no tā, cik lielā mērā attiecīgais tiesību sistēmā paredzētais aizsardzības līdzeklis ir praktiski pieejams.

Eiropadome Stokholmas programmā ir uzsvērusi, ka jāuzlabo tiesu iestāžu pieejamība Eiropas tiesiskuma telpā, īpaši pārrobežu tiesvedībās. Viens no šķēršļiem šajā jomā var būt ar tiesas procesu saistītās izmaksas. Ja liels skaits personu apgalvo, ka ES tiesību aktos paredzēto tiesību iespējama pārkāpuma rezultātā tiem ir nodarīts kaitējums, bet katras personas potenciālie zaudējumi ir mazi salīdzinājumā ar katra prasītāja iespējamām izmaksām, apkopojot līdzīgus prasījumus kolektīvās tiesiskās aizsardzības shēmā, personas, kuras pieprasa zaudējumu atlīdzināšanu, var savā starpā sadalīt izmaksas, tādējādi samazinot katra atsevišķā prasītāja finanšu slogu. Iespēja kolektīvi celt prasību veicina lielāka skaita tādu personu iesaistīšanos, kurām, iespējams, nodarīts kaitējums, lai tādējādi īstenotu savas tiesības uz atlīdzību²⁵. Tādējādi valstu tiesību sistēmās paredzēto kolektīvo prasību iespēja, kā arī iespēja izmantot kolektīvu strīdu risinājumu vienošanās ceļā, var veicināt tiesu iestāžu pieejamību.

Turklāt tad, ja iespējamie prasītāji var efektīvāk īstenot savas ES tiesību aktos paredzētās tiesības pret iespējamajiem pārkāpējiem, tas ceļ ES tiesību aktu vispārējo īstenošanas līmeni. Politikas jomās, kurās attiecīgi norīkotām valsts iestādēm ir pilnvaras īstenot noteikumus sabiedrības interesēs, publiskā un privātā tiesību aizsardzība ir savstarpēji papildinošas: publiskajā jomā mērķis ir novērst un konstatēt pārkāpumus un atturēt no pārkāpumu izdarīšanas, bet privātajā jomā mērķis ir nodrošināt atlīdzību cietušajām personām. Politikas jomās, kurās publiskā tiesību aizsardzība ir salīdzinoši vāja, ar kolektīvām prasībām tiek īstenota ne tikai atlīdzināšanas vai preventīvā funkcija, bet arī atturēšanas funkcija.

²⁵ Saskaņā ar Eurobarometra 2011. gada apsekojumu 79 % no aptaujātajiem 27 dalībvalstīs norādīja, ka tie drīzāk būtu gatavi aizstāvēt savas tiesības tiesā, ja varētu pievienoties citiem patērētājiem. Eurobarometra pētījums "Patērētāju attieksme pret pārrobežu tirdzniecību un patērētāju tiesību aizsardzību", 2011. gada marts.

2.2.2. Trūkumi: ļaunprātīgas tiesāšanās risks

Bažas, kas tika paustas par kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismu ieviešanu, galvenokārt bija saistītas ar ļaunprātīgu tiesāšanos vai citādu negatīvu ietekmi uz ES uzņēmumu saimniecisko darbību²⁶. Tiesāšanos var uzskatīt par ļaunprātīgu, ja tā ir tieši vērsta pret likumpaklausīgiem uzņēmumiem, lai kaitētu to reputācijai vai radītu tiem pārmērīgu finanšu slogu.

Pastāv risks, ka pietiek tikai ar pieņemumu par pārkāpumu, lai negatīvi ietekmētu esošo vai iespējamo klientu viedokli par atbildētāju. Likumpaklausīgi atbildētāji var sliekties meklēt izlīgumu lietā tikai tādēļ, lai nepieļautu vai mazinātu iespējamo kaitējumu. Turklāt tiesiskās pārstāvības izmaksas sarežģītā lietā var veidot ievērojamu daļu no izdevumiem, īpaši maziem ekonomikas dalībniekiem.

ASV tiesību sistēmā paredzētās kolektīvās prasības ir labs kolektīvās tiesiskās aizsardzības formas piemērs, taču vienlaikus rāda, cik neaizsargāta sistēma ir pret ļaunprātīgu tiesāšanos. Vairāku ASV tiesību sistēmas iezīmju dēļ kolektīvo prasību sistēma ir īpaši spēcīgs instruments, tomēr atbildētāju pusē, proti, tirdzniecības un rūpniecības pārstāvjiem, tā vieš bailes, jo šo sistēmu izmanto, lai tos piespiestu meklēt izlīgumu lietā, kura var arī nebūt labi pamatota. Šādas iezīmes ir, piemēram, advokāta atalgojums par sekmīgu lietas iznākumu vai dokumentu atklāšanas procedūra, saskaņā ar kuru var veikt t. s. izpēti meklēšanu (*fishing expeditions*). Vēl viena nozīmīga ASV tiesību sistēmas iezīme ir iespēja prasīt sodoša rakstura atlīdzību, kas palielina ekonomikas intereses, kuras ir liktas uz spēles kolektīvo prasību gadījumos. To vēl pastiprina tas, ka vairumā gadījumu ASV kolektīvās prasības no juridiskā viedokļa ir procedūras pēc izstāšanās principa: kolektīva pārstāvis var celt tiesā prasību visu iespējami ietekmēto prasītāju kolektīva vārdā, kaut arī kolektīva pārstāvji nav konkrēti prasījuši piedalīties. Pēdējos gados ASV Augstākā tiesa ir sākusi pieņemt nolēmumus, kuri arvien vairāk ierobežo kolektīvo prasību pieejamību, ņemot vērā to, ka sistēma, kura ir atvērta ļaunprātīgai izmantošanai, izmantojot nenozīmīgas prāvas, rada negatīvu ekonomikas un juridisko ietekmi.

2.3. Eiropas Parlamenta 2012. gada rezolūcija

Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūcijā “Virzība uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai”²⁷ ir ņemti vērā ļoti atšķirīgie ieinteresēto personu viedokļi par kolektīvo tiesisko aizsardzību.

Eiropas Parlaments atzinīgi vērtē Komisijas darbu, lai panāktu saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvām prasībām, un uzsver, ka “nelikumīgas prakses rezultātā cietušajiem – gan iedzīvotājiem, gan uzņēmumiem – jābūt iespējai pieprasīt atlīdzību par individuāliem zaudējumiem vai ciestajiem zaudējumiem, it īpaši atsevišķu un izklieātu zaudējumu gadījumā, kad izmaksu risks var nebūt proporcionāls nodarītajiem zaudējumiem”²⁸. Turklāt tas uzsver “iespējamās priekšrocības, ko kolektīva vēršanās tiesā zemāku izmaksu un lielākas juridiskās noteiktības ziņā sniedz prasības iesniedzējiem, atbildētājiem un tiesu sistēmai, novēršot paralēlas tiesvedības līdzīgu prasību gadījumā”²⁹.

Tomēr Parlaments arī aicina Komisiju pirms jebkādu regulatīvo darbību veikšanas vispirms veikt izvērstu ietekmes novērtējumu³⁰. Eiropas Parlaments norāda, ka Komisijai šajā ietekmes

²⁶ Šādu viedokli pauda vairums ieinteresēto personu, galvenokārt uzņēmumi.

²⁷ Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūcija par virzību uz saskaņotu Eiropas pieeju kolektīvai tiesiskajai aizsardzībai (2011/2089(INI)).

²⁸ Rezolūcijas 1. punkts.

²⁹ Rezolūcijas 5. punkts.

³⁰ Rezolūcijas 4. punkts.

novērtējumā jāpierāda, “ka nolūkā uzlabot pašreizējo ES regulējumu un nodrošināt no ES tiesību pārkāpumiem cietušajiem iespējas saņemt atlīdzību par saviem zaudējumiem un tādējādi veicināt patērētāju uzticību un iekšējā tirgus optimālāku darbību saskaņā ar subsidiaritātes principu, ir nepieciešama ES līmeņa rīcība”. Eiropas Parlaments arī atgādina, ka “pašlaik tikai dalībvalstis ir kompetentas pieņemt valsts tiesību normas, kas piemērojamas, skaitliski nosakot piešķiramo atlīdzības summu”³¹. Eiropas Parlaments arī aicina Komisiju “rūpīgi noskaidrot atbilstošo juridisko pamatu, kāds varētu būt piemērots ikvienam tiesību aktam, ko pieņem kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā”³².

Nobeigumā Eiropas Parlaments aicina “gadījumā, ja pēc rūpīgas izvērtēšanas tiek nolemts, ka Savienības kolektīvās tiesiskās aizsardzības shēma ir nepieciešama un vēlama, [...] lai jebkādi priekšlikumi kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā tiktu formulēti kā **horizontāls regulējums**, kurā būtu noteikts kopējs principu kopums, ar ko tiktu ES nodrošinātas vienādas iespējas vērsties tiesā, īstenojot kolektīvu tiesisko aizsardzību, un kurā galvenokārt tiktu konkrēti reglamentēti patērētāju tiesību pārkāpumi.”³³ Parlaments arī uzsvēra “nepieciešamību pienācīgi ņemt vērā dalībvalstu tiesiskās tradīcijas un tiesību sistēmas un uzlabot dalībvalstu paraugprakses savstarpēju saskaņošanu”³⁴.

Saistībā ar iespējamā kolektīvās tiesiskās aizsardzības horizontālā regulējuma darbības jomu Eiropas Parlaments norāda, ka darbības ES mērogā dotu vislielāko ieguvumu pārrobežu lietās un ES tiesību aktu pārkāpumu lietās.

Parlaments arī uzskata, ka kolektīvajām prasībām vispārīgi būtu piemērojami Eiropas starptautisko privāttiesību noteikumi, tomēr pašā horizontālajā regulējumā būtu jāparedz noteikumi, lai novērstu izdevīgākās jurisdikcijas izvēli. Tas norāda uz nepieciešamību izskatīt tiesību kolīziju noteikumus.

Turklāt Eiropas Parlaments izceļ vairākus jautājumus par konkrētām kolektīvās tiesiskās aizsardzības iezīmēm. Tas uzskata, ka Eiropas pieejā kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai vienīgais piemērotais risinājums ir iestāšanās princips. Tiesības celt prasību būtu jāpiešķir jau iepriekš pilnvarotām pārstāvju organizācijām. Sodoša rakstura atlīdzība ir nepārprotami jāaizliedz un, ja tiesa apstiprina, ka personu prasījumi ir pamatoti, tām jāsaņem atlīdzība pilnā apmērā.

Parlaments uzsver, ka viens veids, kā apkarot ļaunprātīgu tiesāšanos, ir izslēgt noteiktus elementus no horizontālā regulējuma darbības jomas, jo īpaši sodoša rakstura atlīdzību, trešo personu finansējumu kolektīvajā tiesiskajā aizsardzībā un advokātu atlīdzību par sekmīgu lietas iznākumu. Eiropas Parlaments norāda, ka viens no galvenajiem aizsardzības pasākumiem cīņā pret ļaunprātīgu tiesāšanos būtu civilstrīdos vispārpieņemtais princips “zaudētājs maksā”, ko vajadzētu piemērot arī kolektīvajās prasībās. Eiropas Parlaments neatbalsta ES līmeņa nosacījumu vai norādījumu izstrādi par privāto finansējumu zaudējumu atlīdzināšanas prasībās.

3. EIROPAS KOLEKTĪVĀS TIESISKĀS AIZSARDZĪBAS HORIZONTĀLĀ REGULĒJUMA ASPEKTI

Rūpīgi analizējot sabiedriskajā apspriešanā paustos viedokļus un argumentus un jo īpaši Eiropas Parlamenta nostāju, kā arī Komisijas apkopoto ekspertu viedokli iepriekšējo pasākumu ietvaros patērētāju tiesību aizsardzības un konkurences jomā, tika noteikti galvenie

³¹ Rezolūcijas 7. punkts.

³² Rezolūcijas 8. punkts.

³³ Rezolūcijas 15. punkts.

³⁴ Rezolūcijas 16. punkts.

aspekti, kuriem jāpievērš uzmanība Eiropas kolektīvās tiesiskās aizsardzības horizontālajā regulējumā.

Konkrēti, ir vispārēji atzīts, ka Eiropas pieejai:

- jāspēj efektīvi rast risinājumu liela skaita atsevišķu prasījumu par zaudējumu atlīdzināšanu, tādējādi veicinot procesuālo ekonomiju;
- jāspēj nodrošināt tiesiski noteiktus un taisnīgus rezultātus saprātīgā laikā, vienlaikus ievērojot visu iesaistīto personu tiesības;
- jāparedz spēcīgi drošības pasākumi pret ļaunprātīgu tiesāšanos; un
- jānovērš ekonomiski stimuli celt spekulatīvas prasības.

3.1. Saikne starp publisko tiesību aizsardzību un privāto kolektīvo tiesisko aizsardzību – atlīdzība kā kolektīvas prasības priekšmets

Starp ieinteresētajām personām pastāv vienprātīgs uzskats, ka privātā un publiskā tiesību aizsardzība ir divi dažādi līdzekļi, ar kuriem parasti tiek sasniegti atšķirīgi mērķi. Publiskās tiesību aizsardzības pamatuzdevums ir piemērot ES tiesību aktus sabiedrības interesēs un piemērot sankcijas pārkāpējiem, lai tos sodītu un atturētu izdarīt pārkāpumus turpmāk, savukārt privāto kolektīvo tiesisko aizsardzību galvenokārt uzskata par instrumentu, kas nodrošina pārkāpuma rezultātā cietušajām personām pieeju tiesu iestādēm un, ciktāl runa ir par atlīdzināšanas kolektīvo tiesisko aizsardzību, iespēju pieprasīt atlīdzību par tām nodarīto kaitējumu. Šajā ziņā publiskā tiesību aizsardzība un privātā kolektīvā tiesiskā aizsardzība viena otru papildina.

Kolektīva prasība par zaudējumu atlīdzināšanu tiek celta, lai saņemtu atlīdzību par zaudējumiem, kurus radījis pārkāpums. Sodīšanas un atturēšanas funkcijas būtu īstenojamas ar publisko tiesību aizsardzību. ES iniciatīvām kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā nav vajadzības iet tālāk par atlīdzināšanas mērķi – Eiropas kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmā nebūtu jāparedz sodoša rakstura atlīdzība.

3.2. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības pieņemamība

Nosacījumi kolektīvu prasību pieņemamībai dažādās dalībvalstīs atšķiras atkarībā no konkrētā kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānisma veida. Parasti pamatnosacījumi ir noteikti tiesību aktos, kuri reglamentē attiecīgo kolektīvo prasību veidu. Tāpat pastāv sistēmas, kurās pieņemamību vērtē tiesa. Dalībvalstīs pastāv atšķirīgi nosacījumi par to, kādā mērā tiesa var pēc saviem ieskatiem lemt par pieņemamības nosacījumiem, arī gadījumos, kad tiesību nosacījumi ir kodificēti tiesību aktos.

Daži kolektīvo prasību veidi ir izmantojami jebkurā civilprasībā par zaudējumu atlīdzināšanu, savukārt citi attiecas tikai uz prasījumiem par zaudējumu atlīdzināšanu noteiktu normu iespējamā pārkāpuma rezultātā, piemēram, saistībā ar patērētāju tiesību aizsardzības noteikumiem, vides aizsardzību, ieguldītāju tiesību aizsardzību, konkurences tiesību aktiem u. c. Tāpat pastāv sistēmas, kurās noteikta veida kolektīvās prasības tiek pieļautas tikai tad, kad valsts iestāde ir konstatējusi attiecīgo noteikumu pārkāpumu, t. i., kā secīgas prasības³⁵.

Būtu jānodrošina, ka kolektīvas zaudējumu atlīdzināšanas prasības (atlīdzināšanas līdzekļi) var celt tikai tad, kad ir izpildīti noteikti nosacījumi par pieņemamību. Jebkurā gadījumā tiesai būtu jāpieņem lēmums par noteiktas kolektīvās prasības pieņemamību jau pašā tiesvedības sākumā.

³⁵ Piemēram, AK secīgas pārstāvības prasības par tādu zaudējumu atlīdzināšanu, kuri nodarīti kompetentās iestādes konstatētu konkurences tiesību pārkāpumu rezultātā.

3.3. Tiesības celt prasību

Tiesības celt kolektīvo prasību dalībvalstīs ir atkarīgas no konkrētā kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānisma veida. Attiecībā uz dažiem kolektīvo prasību veidiem jautājums par tiesībām celt prasību ir salīdzinoši vienkāršs, piemēram, ja ir runa par grupas prasībām, kuras var kopīgi celt visi tie, kuri apgalvo, ka ir cietuši kaitējumu. Attiecībā uz pārstāvības prasībām jautājums par tiesībām celt prasību ir jādefinē. Pārstāvības prasība par zaudējumu atlīdzināšanu ir prasība, kuru ceļ pārstāvības struktūra (dažās sistēmās tā var arī būt valsts iestāde) tādu fizisko vai juridisko personu noteiktas grupas vārdā, kuras apgalvo, ka tām nodarīts kaitējums viena un tā paša iespējamā pārkāpuma rezultātā. Fiziskās personas nav puses tiesvedībā – prasītāja pusē ir tikai kolektīvās pārstāvības struktūra. Tādēļ jānodrošina, ka pārstāvības struktūra patiesi darbojas tās pārstāvētās grupas interesēs, nevis sava labuma vārdā. Komisija uzskata, ka saskaņā ar kolektīvās tiesiskās aizsardzības Eiropas horizontālo regulējumu būtu jānodrošina, lai fiziskas vai juridiskas personas visās dalībvalstīs varētu celt kolektīvu prasību, kolektīvi prasot noteikt aizliegumu vai pieprasot atlīdzību par kaitējumu, kas tām nodarīts ES tiesību aktos paredzēto tiesību pārkāpuma rezultātā.

Pastāv dažādas sistēmas atbilstības kritēriju noteikšanai pārstāvības struktūrām, kas nav valsts iestādes. Viena iespējamā pieeja ir ļaut tiesai katrā konkrētajā gadījumā pārbaudīt, vai pārstāvības struktūra atbilst šim nolūkam (*ad hoc* sertifikācija). Cita pieeja ir noteikt zināmus atbilstības kritērijus tiesību aktos, tādējādi iepriekš definējot tiesības celt prasību. Tiesas var būt kompetentas pārbaudīt, vai atbilstības kritēriji ir izpildīti, bet var arī ieviest atļauju piešķiršanas sistēmu, saskaņā ar kuru valsts iestāde atbild par atbilstības kritēriju izpildes pārbaudi. Masveida kaitējuma situācijām var būt pārrobežu raksturs, īpaši digitālā vienotā tirgus turpmākas attīstības kontekstā, tāpēc būtu jāparedz iespēja, ka citu dalībvalstu pārstāvības struktūras attiecībā pret dalībvalsti, kuras tiesā celta kolektīvā prasība, var turpināt pildīt savu lomu.

Dažas ieinteresētās personas, īpaši uzņēmumi, dedzīgi atbalsta pieeju, ka tiesības celt pārstāvības prasību tiek piešķirtas tikai tādām atbilstīgām struktūrām, kuras atbilst skaidri noteiktiem kritērijiem, savukārt citas ieinteresētās personas iebilst pret tiesību celt prasību noteikšanu tiesību aktos, norādot, ka tas var nevajadzīgi ierobežot piekļuvi tiesai, lai visas personas, kurām varētu būt nodarīts kaitējums, saņemtu atlīdzību. Komisija uzskata, ka nosacījumus par tiesībām celt pārstāvības prasības ir vēlams noteikt Komisijas ieteikumā³⁶.

3.4. Iestāšanās princips un izstāšanās princips

Pastāv divas pamatpieejas, saskaņā ar kurām tiek veidota pārstāvētā grupa: pēc iestāšanās principa grupā ir tikai tādas fiziskās vai juridiskās personas, kuras ir nepārprotami paidušas savu vēlmi iesaistīties pārstāvētajā grupā, savukārt pēc izstāšanās principa grupas sastāvā ir visas fiziskās personas, kuras pieder pie noteiktās grupas un apgalvo, ka tām nodarīts kaitējums viena un tā paša vai līdzīga pārkāpuma rezultātā, ja vien tās nav nepārprotami paidušas savu nevēlēšanos iesaistīties šajā grupā. Saskaņā ar iestāšanās principu spriedums ir saistošs tām personām, kuras izvēlējas iesaistīties, savukārt visas citas personas, kurām varētu būt nodarīts kaitējums viena un tā paša vai līdzīga pārkāpuma rezultātā, var individuāli celt savas prasības par zaudējumu atlīdzināšanu. Savukārt saskaņā ar izstāšanās principu spriedums ir saistošs visām personām, kuras pieder pie noteiktās grupas, izņemot personas, kuras nepārprotami izstājas. Vairumā dalībvalstu, kurās ir paredzēta kolektīvā tiesiskā aizsardzība, tiek izmantots iestāšanās princips. Izstāšanās principu izmanto Portugālē,

³⁶ Skatīt Komisijas ieteikuma 6.–9. punktu.

Bulgārijā un Nīderlandē (kolektīvos izlīgumos), kā arī Dānijā noteiktās patērētāju tiesību lietās, kuras celtas kā pārstāvības prasības³⁷.

Ievērojams skaits ieinteresēto personu, īpaši uzņēmumi, dedzīgi iebilst pret izstāšanās principu, norādot, ka šādu sistēmu ir vieglāk ļaunprātīgi izmantot un dažās dalībvalstīs tā varētu būt pretrunā konstitūcijai vai vismaz pretrunā valstu tiesiskajām tradīcijām. Tajā pašā laikā dažas patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas norāda, ka sistēmas pēc iestāšanās principa ne vienmēr nodrošina efektīvu tiesas iestāžu pieejamību visiem patērētājiem, kuriem nodarīts kaitējums³⁸. Tās uzskata, ka tāpēc ir vēlams, lai būtu iespējams izstāšanās variants, vismaz kā iespēja attiecīgās lietās, ja tiesa piekrīt.

Komisija uzskata, ka būtu jānodrošina, ka pārstāvētā grupa ir skaidri noteikta, lai tiesa varētu vadīt tiesvedību tā, lai tajā būtu ievērotas visu pušu tiesības, īpaši tiesības uz aizstāvību.

Sistēmā pēc iestāšanās principa tiek ievērotas personas tiesības izlemt, vai piedalīties. Tādēļ tā labāk nodrošina pušu autonomiju izvēlēties, vai iesaistīties tiesvedībā. Saskaņā ar šādu sistēmu var vieglāk noteikt kolektīvā strīda vērtību, jo to veido visu atsevišķo prasījumu summa. Tiesa var labāk novērtēt gan lietas būtību, gan kolektīvās prasības pieņemamību. Sistēma pēc iestāšanās principa arī garantē, ka spriedums nav saistošs citiem iespējami atbilstīgiem prasītājiem, kuri nav pievienojušies.

Sistēmā pēc izstāšanās principa rada tādus nopietnākus jautājumus kā iespējamo prasītāju brīvība lemt, vai tie vēlas iesaistīties tiesvedībā. Tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību nevar interpretēt tā, cilvēkiem tiktu liegts pieņemt (apzinātu) lēmumu par to, vai tie vēlas pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu. Turklāt sistēma pēc izstāšanās principa var nesaskanēt ar kolektīvās tiesiskās aizsardzības centrālo mērķi, kas ir saņemt atlīdzību par nodarīto kaitējumu, jo šādas personas nav identificētas, tādēļ saņemtā atlīdzība tām netiks piešķirta.

Tādēļ Komisija savā ieteikumā pauž uzskatu, ka saskaņā ar Eiropas kolektīvās tiesiskās aizsardzības horizontālo regulējumu prasītāja puse būtu jāveido pēc iestāšanās principa un ikvienam tiesību aktā vai tiesas rīkojumā paredzētam izņēmumam no šā principa būtu jābūt pienācīgi pamatotam, atsaucoties uz pareizas tiesvedības apsvērumiem.

3.5. Informācijas efektīva sniegšana iespējamajiem prasītājiem

Efektīva informācija par kolektīvu prasību ir ļoti svarīgs nosacījums, lai nodrošinātu, ka personas, kuras varētu apgalvot, ka tām nodarīts kaitējums viena un tā paša vai līdzīga iespējama pārkāpuma rezultātā, uzzina par iespēju pievienoties pārstāvības vai grupas prasībai, un tādējādi var izmantot šo līdzekli, kā piekļūt tiesai. Tajā pašā laikā nevar neņemt vērā, ka reklāma (piemēram, televīzijā vai ar skrejlapām) par nodomu celt kolektīvu prasību var negatīvi ietekmēt atbildētāja reputāciju, un tas savukārt var negatīvi ietekmēt tā ekonomisko situāciju.

Starp ieinteresētajām personām pastāv vienprātīgs uzskats, ka ir svarīgi noteikumi, saskaņā ar kuriem pārstāvju struktūrai ir pienākums efektīvi informēt pārstāvētās grupas iespējamās dalībniekus. Daudzas ieinteresētās personas ierosina, ka tiesai būtu jābūt aktīvai lomai pārbaudīt šā pienākuma izpildi.

³⁷ Sistēmai pēc izstāšanās principa ir divas priekšrocības, kuru dēļ tā ir ieviesta dažās dalībvalstīs: pirmkārt, tā veicina tiesu iestāžu pieejamību lietās, kurās atsevišķai personai nodarītais kaitējums ir tik mazs, ka daži iespējamie prasītāji neizvēlētos iestāties prasībā; otrkārt, prasības pēc izstāšanās principa dod lielāku noteiktību atbildētājam, jo spriedums nebūs saistošs tikai tām personām, kuras izstājušās.

³⁸ AK patērētāju tiesību aizsardzības organizācija *Which?* atsaucas uz savu pieredzi futbola formas kreklu kopiju lietā, kad kolektīvā prasība pēc iestāšanās principa (secīga zaudējumu atlīdzināšanas prasība konkurences jomā) galu galā nodrošināja atlīdzību tikai pavisam nelielai cietušo personu daļai, kuras bija par tādām atzītas kompetentās iestādes lēmumā.

Jebkura veida kolektīvā prasībā noteikumiem par informācijas sniegšanu iespējamajiem prasītājiem ir jārod līdzsvars starp vārda brīvību un tiesībām piekļūt informācijai, no vienas puses, un atbildētāja reputācijas aizsardzību, no otras. Svarīga nozīme līdzsvara nodrošināšanā ir informācijas sniegšanas laikam un apstākļiem.

3.6. Mijiedarbība starp kolektīvo tiesisko aizsardzību un publisko tiesību aizsardzību noteiktās politikas jomās

Vairums ieinteresēto personu uzskata, ka saistībā ar tādām ES politikas jomām kā konkurences politika, vides aizsardzība, datu aizsardzība vai finanšu pakalpojumi, kuros liela nozīme ir publiskajai tiesību aizsardzībai, ir vajadzīgi īpaši noteikumi, kuri reglamentētu mijiedarbību starp privāto un publisko tiesību aizsardzību un nodrošinātu publiskās tiesību aizsardzības efektivitāti³⁹.

Kolektīvas prasības par zaudējumu atlīdzināšanu regulētās politikas jomās parasti seko valsts iestāžu lēmumiem par pārkāpumu, un to pamatā ir pārkāpuma konstatējums, kas bieži ir saistošs civiltiesai, kurā ceļ kolektīvo prasību par zaudējumu atlīdzināšanu. Piemēram, konkurences jomā saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1/2003 gadījumos, kad valstu tiesas pieņem nolēmumu par jautājumiem, kuri attiecas uz ES konkurences noteikumiem, un šie jautājumi jau ir Komisijas lēmuma priekšmets, valstu tiesas nevar pieņemt lēmumus, kuri būtu pretrunā Komisijas pieņemtajam lēmumam.

Šādos gadījumos secīgās prasības galvenokārt attiecas uz to, vai pārkāpuma rezultātā kaitējums nodarīts, un, ja tā ir, kam tas nodarīts un kāds ir kaitējuma apmērs.

Ir jānodrošina, ka efektīva publiskā tiesību aizsardzība netiek apdraudēta ar kolektīvām zaudējumu atlīdzināšanas prasībām vai prasībām, kas celtas tiesā, kamēr joprojām turpinās valsts iestādes veiktā izmeklēšana. Šim nolūkam parasti ir nepieciešami noteikumi, kuri reglamentē prasītāju piekļuvi dokumentiem, kurus valsts iestāde ieguvusi vai sagatavojusi izmeklēšanas gaitā, vai īpaši noteikumi par noilgumu, kas ļauj iespējamajiem prasītājiem nogaidīt un necelt kolektīvo prasību, līdz valsts iestāde pieņem lēmumu par pārkāpumu. Šādi noteikumi ne tikai aizsargā tiesību publisko īstenošanu, bet arī veicina efektīvu un lietderīgu tiesisko aizsardzību, izmantojot kolektīvas prasības par zaudējumu atlīdzināšanu. Konkrētāk, prasītāji secīgā prasībā var lielā mērā paļauties uz publiskās tiesību aizsardzības rezultātiem, tādējādi novēršot, ka atsevišķos jautājumos notiek (atkārtota) tiesvedība. Būtu pienācīgi jāņem vērā kolektīvo zaudējumu atlīdzināšanas prasību specifika politikas jomās, kurās publiskajai tiesību aizsardzībai ir nozīmīga loma, lai tiktu sasniegts divkārtš mērķis: nodrošināt efektīvu publisko tiesību aizsardzību un veicināt efektīvu privāto kolektīvo tiesisko aizsardzību, īpaši secīgus kolektīvo prasību veidā.

3.7. Efektīva īstenošana pārrobežu kolektīvajās prasībās, izmantojot starptautiskās privāttiesības

Saskaņā ar Eiropas starptautisko privāttiesību vispārējiem principiem kolektīvi strīdi ar pārrobežu ietekmi būtu jāizskata kompetentajai tiesai, pamatojoties uz Eiropas noteikumiem par jurisdikciju, tostarp noteikumiem par tiesas izvēli, lai nepieļautu izdevīgākās jurisdikcijas izvēli. Noteikumiem par Eiropas civilprocesa tiesību aktiem un piemērojamiem tiesību aktiem praksē būtu jādarbojas efektīvi, lai nodrošinātu atbilstīgu koordināciju starp valstu kolektīvās tiesiskās aizsardzības procesiem pārrobežu lietās.

³⁹

Daudzas ieinteresētās personas uzsver, ka konkurences jomā ir jāaizsargā iecietības programmu efektivitāte; šīs programmas Komisija un valstu konkurences iestādes piemēro, īstenojot ES noteikumus pret kartelēm. Saistībā ar šo bieži tiek minēti arī citi aspekti: valstu konkurences iestāžu pieņemto pārkāpuma lēmumu saistošais spēks attiecībā uz secīgām kolektīvām prasībām par zaudējumu atlīdzināšanu un noilgumu noteikšana šādu secīgu prasību celšanai.

Attiecībā uz noteikumiem par jurisdikciju daudzas ieinteresētās personas lūdza, lai jautājums par kolektīvo tiesvedību tiktu īpaši risināts Eiropas līmenī. Tomēr pastāv atšķirīgi uzskati par vēlamo savienotājfaktoru starp tiesu un lietu. Viena ieinteresēto personu grupa atbalsta jaunu noteikumu ieviešanu, saskaņā ar kuriem masveida prasījumu situācijās jurisdikcija tiek noteikta tiesai tur, kur atrodas domicils vairumam pušu, kuras apgalvo, ka tām nodarīts kaitējums, un/vai jurisdikcijas paplašināšanu patērētāju līgumiem, ietverot tajā pārstāvju struktūras, kuras ceļ kolektīvu prasību. Cita grupa norāda, ka jurisdikcija pēc atbildētāja domicila ir vispiemērotākā, jo tas ir viegli nosakāms un nodrošina tiesisko noteiktību. Vēl cita grupa ierosina Eiropas Savienības Tiesas ietvaros izveidot īpašu tiesas paneli kolektīvām pārrobežu prasībām.

Saistībā ar šo Komisija uzskata, ka būtu pilnībā jāizmanto pastāvošie noteikumi, kas paredzēti Regulā (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās ("Briseles I regula")⁴⁰. Gaidāmajā ziņojumā par Briseles I regulas piemērošanu, kurā būs apkopota pieredze ar pārrobežu lietām, būtu jābūt aplūkotam jautājumam par īstenošanas efektivitāti pārrobežu kolektīvajās prasībās.

Visbeidzot, dažas ieinteresētās personas norādīja, ka saskaņā ar pašreizējiem ES tiesību kolīziju noteikumiem⁴¹ tiesai, kurai tiek iesniegts kolektīvs strīds lietā, kurā prasītāji ir no vairākām dalībvalstīm, prasības būtībai reizēm jāpiemēro vairāki atšķirīgi tiesību akti. Vispārējs noteikums delikta lietās ir, ka tiesību akti, kurus piemēro no delikta izrietošām saistībām, ir tās valsts tiesību akti, kurā noticis gadījums, kura rezultātā radīts kaitējums. Delikta lietās par produktatbildību piemērojamos tiesību aktus nosaka, ņemot vērā tās personas parasto dzīvesvietu, kurai nodarīts kaitējums. Turklāt lietās par negodīgu konkurenci piemērojami tiesību akti ir tās valsts tiesību akti, kurā tiek ietekmētas vai var tikt ietekmētas konkurences attiecības vai patērētāju kolektīvās intereses. Protams, var rasties situācijas, kad tiesību kolīziju noteikumu dēļ pārrobežu tiesvedība ir sarežģīta, īpaši tad, ja tiesai jāpiemēro vairāki tiesību akti par atlīdzību katrai personu grupai, kurai nodarīts kaitējums. Tomēr pagaidām Komisija nav pārliecināta, ka būtu lietderīgi ieviest īpašus noteikumus kolektīvām prasībām, saskaņā ar kuriem tiesai lietā būtu jāpiemēro viens tiesību akts. Tas var radīt nenoteiktību situācijās, kad šis tiesību akts nav tās personas valsts tiesību akts, kura pieprasa zaudējumu atlīdzināšanu.

3.8. Iespēja kolektīvi izšķirt strīdus vienošanās ceļā

Ieinteresētās personas piekrīt, ka strīdu izšķiršana vienošanās ceļā var nodrošināt pusēm ātru, lētu un vienkāršu veidu strīdu atrisināšanai. Strīdu izšķiršana vienošanās ceļā var arī samazināt nepieciešamību censties panākt tiesisko aizsardzību tiesā. Tāpēc kolektīvu prasību pusēm būtu jābūt iespējai strīdus kolektīvi risināt ārpus tiesas vai nu ar trešās personas palīdzību (piemēram, izmantojot tādus mehānismus kā šķīrējtiesa vai mediācija), vai arī bez šādas iejaukšanās (piemēram, attiecīgajām pusēm panākot izlīgumu).

Lielākā daļa ieinteresēto personu, tostarp mazie un vidējie uzņēmumi (MVU), uzskata, ka kolektīvu strīdu risinājums vienošanās ceļā nedrīkstētu būt obligāts priekšnosacījums pirms vēršanās tiesā. Šāda pieeja tiešām varētu radīt nevajadzīgas izmaksas un kavēšanos, un dažās situācijās pat apdraudēt pamattiesības uz tiesu iestāžu pieejamību⁴². Tādēļ iespējai izmantot kolektīvo strīdu risinājumu vienošanās ceļā vajadzētu būt brīvprātīgai, pienācīgi ievērojot

⁴⁰ Grozījumi izdarīti Regulu (EK) Nr. 1215/2012, kura stāties spēkā 2015. gada 10. janvārī. OV L 351, 20.12.2012.

⁴¹ Regula (EK) Nr. 593/2008 par tiesību aktiem, kas piemērojami līgumsaistībām (Roma I), OV L 177, 4.7.2008., un Regula (EK) Nr. 864/2007 par tiesību aktiem, kas piemērojami ārpuslīgumiskām saistībām (Roma II), OV L 199, 31.7.2007.

⁴² Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pants.

esošo ES regulējumu par alternatīvu strīdu izšķiršanu. Tomēr tiesnešiem kolektīvās tiesiskās aizsardzības prasībās nedrīkstētu būt liegts aicināt puses panākt kolektīvo strīdu risinājumu vienošanās ceļā⁴³.

Kolektīvās lietās ir īpaši svarīgi pārbaudīt, cik likumīgs ir kolektīvu strīdu risinājums, kas panākts vienošanās ceļā, un tā izpildāmība, jo ne visi grupas locekļi, kuri apgalo, ka tiem nodarīts kaitējums iespējami nelikumīgas prakses rezultātā, vienmēr var tieši piedalīties kolektīva strīda izšķiršanā vienošanās ceļā. Tādēļ tiesai šis risinājums būtu jāapstiprina. Komisija attiecīgi iesaka dalībvalstīm šādu praksi⁴⁴.

Komisija tādēļ uzskata, ka mehānismi, kas ļauj panākt strīdu risinājumu vienošanās ceļā, ir lietderīgs papildinstruments. Par pamatu ņemot jau veiktos pasākumus šajā virzienā, konkrēti, mediācijas direktīvu, direktīvu par patērētāju strīdu alternatīvu izšķiršanu un regulu par patērētāju strīdu izšķiršanu tiešsaistē, Komisija uzskata, ka lietderīgs nākamais pasākums ir ierosināt dalībvalstīm izstrādāt mehānismus kolektīvai strīdu izšķiršanai vienošanās ceļā⁴⁵.

3.9. Kolektīvas prasības finansēšana

Kolektīvās tiesiskās aizsardzības jomā izmaksas⁴⁶, kuras parasti sedz civilprocesā iesaistītās puses, var būt salīdzinoši lielas, īpaši tad, ja ir daudz prasītāju. Finansējuma trūkums nedrīkstētu ierobežot tiesas iestāžu pieejamību⁴⁷, taču, no otras puses, kolektīvajās prasībās izmantojamie finansējuma mehānismi nedrīkstētu stimulēt ļaunprātīgu tiesāšanos.

3.9.1. Trešo personu finansējums

Tādas privātas trešās personas finansiālajam atbalstam, kas nav puse tiesvedībā, var būt dažādi veidi. Tiešs trešās personas finansējums kolektīvā prasībā ir uzskatāms par faktoru, kas varētu stimulēt ļaunprātīgu tiesāšanos, ja vien šāds finansējums nav pienācīgi reglamentēts. Daži uzskata, ka tiesas izdevumu apdrošināšana ir neitrālāka un kolektīvās prasībās zināmā mērā varētu būt izmantojama apdrošināšana “pēc notikuma”.

Atlīdzība par sekmīgu lietas iznākumu par juridiskajiem pakalpojumiem, kas sedz ne tikai pārstāvību, bet arī sagatavošanas darbus, pierādījumu vākšanu un vispārējo lietas pārvaldību, faktiski ir trešo personu finansējums. Dalībvalstis šajā jomā pieņēmušas visdažādākos risinājumus, sākot no aizlieguma līdz akceptam. Dažas ieinteresētās personas uzskata, ka atlīdzības par sekmīgu lietas iznākumu aizliegšana ir svarīgs drošības pasākums cīņā pret ļaunprātīgu tiesāšanos, savukārt citas uzskata, ka tā ir lietderīga kolektīvo prasību finansēšanas metode.

Trešo personu finansējums ir joma, kurā jāizmanto tāda pieeja, lai tas samērīgi palīdzētu sasniegt tiesu iestāžu pieejamības mērķi. Tādēļ Komisija savā ieteikumā pauž uzskatu, ka uz trešo personu finansējumu jāattiecinā noteikti nosacījumi. Neatbilstīga un nepārredzama trešo

⁴³ Tas jau attiecas uz mediāciju pārrobežu strīdos, kad saskaņā ar Direktīvas 2008/52/EK par konkrētiem mediācijas aspektiem civillietās un komercietās 5. pantu tiesa, kurā ir celta lieta, var aicināt puses izmantot mediāciju, lai izšķirtu attiecīgo strīdu.

⁴⁴ Skatīt Komisijas ieteikuma 30. punktu. Saskaņā ar Direktīvu 2008/52/EK pārrobežu civilstrīdos un komercstrīdos mediacijā panākta izlīguma saturs atzīst par izpildāmu, izņemot tad, ja konkrētā gadījumā izlīguma saturs ir vai nu pretrunā tās dalībvalsts tiesību aktiem, kurā ir iesniegts lūgums, vai ja attiecīgās dalībvalsts tiesību akti neparedz tā izpildi.

⁴⁵ Skatīt Komisijas ieteikuma 27.–30. punktu. Direktīva par patērētāju strīdu alternatīvu izšķiršanu neliedz dalībvalstīm paturēt vai ieviest alternatīvas strīdu risināšanas procedūras, lai kopīgi risinātu identiskus vai līdzīgus strīdus starp tirgotāju un vairākiem patērētājiem, tādējādi ļaujot attīstīt procedūras kolektīvu strīdu alternatīvai izšķiršanai.

⁴⁶ Šādas izmaksas ir, piemēram, tiesas nodevas, juridisko pārstāvju atlīdzība, izmaksas par dalību uzklaušanās procesā, izmaksas par vispārējo lietas pārvaldību, izmaksas par ekspertu veiktām analizēm.

⁴⁷ Lai novērstu šādu iespēju, attiecīgi jāizmanto valstu juridiskās palīdzības sistēmas.

personu finansējuma sistēma rada risku, ka var tikt stimulēta ļaunprātīga tiesāšanās vai tiesāšanās, kura tikai nebūtiski kalpo pušu interesēm.

3.9.2. *Valsts finansējums*

Sabiedriskās apspriešanas laikā dažas ieinteresētās personas, proti, patērētāju tiesību aizsardzības organizācijas un daži juristi, atbalstīja tādu valsts fondu izveidi, kuri nodrošinātu finansiālu atbalstu iespējamajiem prasītājiem kolektīvās tiesiskās aizsardzības lietās.

Tomēr, tā kā kolektīvā tiesiskā aizsardzība ir process, kas veidojas civilstrīda rezultātā starp divām pusēm, pat ja viena puse sastāv no vairākiem prasītājiem, un tā kā atturēšana būtu šā procesa blakusefekts, Komisija neuzskata, ka būtu jāiesaka tiešs atbalsts, izmantojot valsts līdzekļus, jo gadījumā, ja tiesa konstatē, ka kaitējums patiesi ir nodarīts, cietusī puse saņems atlīdzību no zaudētājas puses, tostarp tiesas izdevumu segšanai.

3.9.3. *Princips “zaudētājs maksā”*

Eiropas tiesiskajās tradīcijās ir iedibināts princips, ka zaudētāja puse sedz izmaksas par tiesas procesu, kaut arī tas netiek piemērots pilnīgi visās Eiropas Savienības jurisdikcijās un dažādās jurisdikcijās to piemēro atšķirīgi.

Sabiedriskās apspriešanas laikā visas ieinteresētās personas piekrita, ka princips “zaudētājs maksā” būtu piemērojams kolektīvas tiesiskās aizsardzības lietās. Komisija ir pārliecināta, ka princips “zaudētājs maksā” būtu ietverams Eiropas pieejā kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai, tādēļ tā iesaka kolektīvajās prasībās ievērot šo principu⁴⁸.

4. SECINĀJUMI

Komisijas sabiedriskā apspriešana 2011. gadā, Eiropas Parlamenta 2012. gada 2. februāra rezolūcija un Komisijas veiktās analīzes ir ļāvušas noteikt konkrētus aspektus, kuriem jāpievērš vērība, izstrādājot horizontālu Eiropas līmeņa regulējumu kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai. Komisijas galvenais secinājums ir tāds, ka iekšējā tirgus darbības interesēs ir vērts ievērot horizontālu pieeju, lai novērstu risku, ka rodas ES līmeņa nozaru iniciatīvas, kuras netiek koordinētas, un nodrošinātu netraucētu mijiedarbību ar valstu procesuālajiem noteikumiem.

Ņemot vērā procesa sarežģītību, no vienas puses, un nepieciešamību nodrošināt saskaņotu pieeju kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai, no otras, Komisija paralēli šim paziņojumam pieņem ieteikumu, pamatojoties uz LESD 292. pantu, kurā ierosina horizontālus kopējus principus kolektīvajai tiesiskajai aizsardzībai Eiropas Savienībā, kas būtu jāievēro visām dalībvalstīm. Pēc Komisijas ieteikuma pieņemšanas un publicēšanas dalībvalstīm divu gadu laikā būtu jāievieš ieteikumā noteiktie principi savās kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmās. Pamatojoties uz praktisko pieredzi saistībā ar ieteikumu, Komisija četrus gadus pēc ieteikuma publicēšanas novērtēs, vai būtu jāierosina papildu tiesību instrumenti, lai konsolidētu un nostiprinātu šajā paziņojumā un ieteikumā izklāstīto horizontālo pieeju. Komisija īpaši novērtēs ieteikuma īstenošanu un tā ietekmi uz tiesu iestāžu pieejamību, tiesībām saņemt atlīdzību, nepieciešamību novērst ļaunprātīgu tiesāšanos, vienotā tirgus darbību, Eiropas Savienības ekonomiku un patērētāju uzticēšanos.

⁴⁸ Skatīt Komisijas ieteikuma 15. punktu.